

Streszczenie

Fuga i rap. O poezji Krzysztofa Koehlera to aspektowa monografia lirycznego dorobku autora *Partyzanta prawdy*. Refleksją badawczą objęto wiersze z lat 1986 – 2019. Są one rozumiane jako poezja synkretyczna, dzieło wielkiej kulturowej syntezy, skupiające w sobie pozornie sprzeczne tradycje takie jak: barok, romantyzm, modernizm i klasycyzm. Styl bogactwa-wyczerpania wynika z ciągłego dążenia do formy bardziej pojemnej, wielogłosowej, zdolnej stworzyć epopeję współczesności. Stąd też wiersz widziany jest jako Heideggerowska kompozycja fugiczna, w której nazywane wciąż umyka nazywającemu i pozostaje w istocie nienazwane. To znaczenie fugi wiąże się z retoryczno-kompozycyjnym ukształtowaniem wiersza na wzór dzieła muzycznego opartego na grze rytmicznego gubienia oraz odnajdywania głównego wątku. Strategia ta realizuje się na trzech poziomach, którym odpowiadają trzy główne rozdziały.

Pierwszy dotyczy koncepcji poszukiwania właściwego rytmu-oddechu, zdolnego maksymalnie zbliżyć poezję do rzeczy (tradycja Leśmianowska). Pragnienie to przefiltrowane przez lekturę *Sonetów krymskich* oraz kontestację nieasertoryczności słowa w dobie transformacji ustrojowej doprowadziło do zerwania z dykcją neoklasyczną i do powtórnego barokowo-romantycznego debiutu. Zrodziło także koncepcję osadzoną w tradycji nieustannego modernistycznego dążenia do „nowego języka”. Program ten ukształtował się w wierszu *Świątynia*, w którym za pomocą składniowej fragmentaryzacji oraz gombrowiczowskiej parodii konstruktywnej Koehler ukazał Mickiewicza kreślącego z trudem kolejne wersje incipitu *Stepów akermanskich*. Dzięki waloryzacji brudnopisu jako jedyne autentyku autor sformułował założenia poezji jako działalności egzystencjalnej.

W rozdziale II podejmowaną w latach 1993 – 1998 tradycję miniatury poetyckiej powiązano z teologicznym pojęciem chrystoformizacji – uchrystusowienia. Tomy *Nieudana pielgrzymka*, *Partyzant prawdy* i *Na krańcu długiego pola* potraktowano jako mistyczny tryptyk, w którym liczne aluzje biblijne, tonacja katastroficzna, a także synkopowe frazowanie toku przerzutniowego nie pozwalają oddzielić od siebie wędrówki lirycznej od kontekstu pasyjnego. Bohater-pielgrzym, po wywiezionej z listów świętego Pawła i *Dziadów* Mickiewicza mistycznej śmierci dla świata, porusza się w symbolicznej przestrzeni ukształtowanej zgodnie z logiką biblijno-romantycznego widzenia wewnętrznego; podlegającej także dynamicznej teatralizacji. Oprócz topiki podwójnego wędrowca – upiora, za twórcze dominanty uznano: technikę filmową, Ingardenowską estetyzację pejzażu, Mallarméańską semiotyzację światła edytorskiego jako długiego pola – przestrzeni fenomenologicznego

z-jawiania się wiersza.

W rozdziale III omówiono polifoniczną dykcję lat 2000 – 2019 w kontekście wskazywanego przez Marjorie Perloff powrotu poetyk modernistycznych w początkach XXI wieku. W tomach po roku 2003 sylwiczna barokowość stylu wiąże się u Koehlera ze strategią wielopiętrowej aluzyjności, która wraz z immanentną teatralizacją prowadzi do ironicznej koncepcji panmaskarady. W nawiązujących do Eliota kolażowych, onirycznych, neoawangardowych poematach toczy się nieustanna psychomachia, której wielką metaforą jest próba ognia. Pomędzy parodystami-histrionami, aktualizującymi topikę chaosu wartości, oraz aktorami rozumnego *Theatrum Dei* toczy się inkrustowana kulturowymi cytatami metafizyczna bitwa. Łącząc modernistyczny synkretyzm z romantycznym imaginariem Koehler wskrzesza tradycję wiersza jako palimpsestowej sceny narodowej, na której dzięki zastosowaniu obrazowania filmowego spotykają się ze sobą odległe epoki oraz bohaterowie płynnej nowoczesności. Dzięki szerokiemu zastosowaniu chwytów takich jak: utrata własnego głosu, autodeprecjacja mówiącego, zasada niespodzianki, czy też immanentna cytutowość – autor powołuje do istnienia kilka głównych instancji nadawczych. Wśród nich na plan pierwszy wysuwają się głosy: (1) Bożego apostoła-szaleńca, (2) błazna-histriona, (3) współczesnego Bohatera Polaków, (4) empatycznego reportera, (5) lirycznego ja o cechach metapoetyckich.

W Zakończeniu omówiono główne figury wyobraźni Koehlera. Pierwsza dotyczy hermeneutyki rozumianej jako zapadanie się w grzęzawisku archetypów (*palus sarmatica*). Druga zaś spełnia się w chrześcijańsko-romantycznym pejzażu jako filogenetycznej przestrzeni wielowiekowego *communio sanctorum*.

słowa-klucze: Krzysztof Koehler, fuga poetycka, modernizm, romantyzm, awangardowy klasycyzm, poezja mistyczna, miniatura poetycka, poetycki kolaż

data: 08.04.2021

Stawon